

HAMSUN I TROMSØ

Nils Magne Knutsen

Jeg har fått den store ære å åpne denne 6. internasjonale Hamsun-konferansen i Tromsø. Jeg vil benytte anledningen til å kaste et lite tilbakeblikk på Hamsunsatsninga her ved Universitetet i Tromsø, og på det samarbeidet Universitetet de siste 40 år har hatt med andre institusjoner i forbindelse med Hamsun.

Høsten 1975, for akkurat 40 år siden, var det ekstra mye snakk om Hamsun i norske aviser. Det hadde sammenheng med at det endelig var premiere på den sterkt forhåndsomtalte TV-serien om Benoni og Rosa. Serien var en stor suksess, alle fulgte med, kritikerne var begeistra, folk var begeistra, ikke minst var folk i Nord-Norge begeistra, det var akkurat som om det først nå gikk opp for nordlendingene - kanskje også for andre? - hvor *nordnorsk* Hamsun var og hvor sikkert han med både humor og sakkunnskap og en ekte nordnorsk språktone kunne skildre hverdag og konflikter på et nordnorsk handelssted.

Avisene var med andre ord fulle av Hamsun, og jeg var ganske full av Hamsun, jeg også: Etter et år som heltids språkkonsulent for denne TV-serien, noe som blant annet medførte at jeg lærte meg hele den 5-timers dialogen utenat, hadde jeg høsten 1974 kommet til Tromsø som forskningsstipendiat, fast bestemt på rekordfort å skrive ei avhandling om Hamsuns nordlandsromaner. Slik gikk det ikke, for jeg ble villig med på alt oppstyret rundt TV-serien med avisintervjuer og radiodebatter og avisdebatter og en lang rekke foredrag rundt omkring i Nordland og Troms.

Det var altså travle tider for en ung stipendiat, men jeg fikk i alle fall denne høsten tid til å avholde det som må ha vært verdens første Hamsun-seminar ved Universitetet i Tromsø. Takket være alt medieoppstyret var interessen fra studentene veldig stor, så jeg tror man trygt kan si at Hamsun-undervisninga ved Universitetet i Tromsø takket være NRK fikk en flying start denne høsten.

Fra da av ble det jevnlig avholdt Hamsun-seminarer her i Tromsø, til dels med hjelp av krefter utenfra. Professor Atle Kittang fra Universitetet i Bergen var en fast gjest hos oss disse første åra, og min gamle Hamsun-lærer fra Universitetet i Oslo, Rolf Nyboe Nettum, tilbrakte et halvt år som gjesteprofessor i Tromsø, selvsagt med Hamsun på programmet.

Det viktigste var at min gamle studiekamerat, Øystein Rottem, i 1978 kom for å tilbringe seks år som stipendiat i Tromsø, også han for å skrive avhandling om Hamsun. Verken Øystein eller jeg fikk noen gang skrevet ferdig våre avhandlinger, men Hamsun holdt vi på med hele tida.

I 1982 ble de første Hamsun-dagene på Hamarøy arrangert, med nordiskseksjonen her i Tromsø som faglig ansvarlig for et seminar. Rolf Nyboe

Nettum holdt åpningsforelesninga, og ellers var det Arild Haaland fra Bergen og Øystein Rottem som var forelesere og som sto sentralt i en debatt som ble så pass opphisset at den gamle lærerinnen Elvine Skavikeng måtte gripe ordet, og på samme måte som hun hadde gjort med uskikkelige skolegutter tidligere, be dem roe seg ned. Haaland kom aldri tilbake til Hamarøy, men Øystein Rottem var fast og uunnværlig foreleser på disse konferansene, helt fram til sin alt for tidlige død i 2004.

Dette første seminaret på Hamarøy hadde ikke flere deltakere enn at alle fikk plass på et klasserom på den videregående skolen, men interessen var så stor at vi i de kommende åra måtte ta i bruk stadig større lokaler. Et nært samarbeid, både faglig og praktisk, mellom Hamarøy kommune og Universitetet i Tromsø var nå etablert, et samarbeid som har vart helt fram til i dag, og som har vært givende for begge parter. Fra Universitetet fikk en ressursfattig kommune gratis hjelp til å lage seminarer med ganske stor utenlandsk deltagelse, fra kommunen fikk Universitetet en arena dit vi kunne invitere norske og utenlandske kolleger til et fristende arrangement.

Mangt har forandret seg siden den gang. Jeg ser at forelesernes taletid på denne konferansen er begrenset til 20 minutter. I gamle dager, altså 1980-åra på Hamarøy, var taletiden vanligvis 2 timer, altså en tradisjonell dobbeltforelesning, med god anledning til en etterfølgende diskusjon. Jeg vil tro at flere av deltakerne på denne konferansen gjerne skulle hatt såpass mye tid å rutte med.

*

En kommune og et universitet er tunge, men også tungroddede institusjoner som må følge visse formelle spilleregler. Det dukket derfor opp forslag om å stifte et Hamsun-Selskap som på en friere og mer selvstendig måte kunne bidra til å stimulere til debatt om Hamsuns forfatterskap. I 1988 ble dette selskapet stiftet og overtok oppgaven med å arrangere det faste litteraturseminaret under Hamsundagene på Hamarøy. I praksis medførte dette ingen endring; det var de samme universitetsfolkene fra Tromsø som fortsatt laget seminar på Hamarøy.

For å si det på en annen måte: Hamsun-Selskapet ble i over 20 år ledet av en representant fra Universitetet i Tromsø; først av meg i ti år, deretter av kollega Even Arntzen i 12 år. Hvor mye av vår arbeidstid Even og jeg har brukt på dette arbeidet, er en godt bevart hemmelighet. Verken Even eller jeg visste vel ikke alltid hvilken hatt vi hadde på, universitetshatten eller selskapshatten eller Hamarøy-hatten, men vi kan i alle fall si at Universitetet i Tromsø for oss begge var en generøs og romslig arbeidsgiver.

Samarbeidet mellom kommunen, selskapet og universitetet gjaldt ikke bare avviklinga av seminaret under Hamsundagene, men også kampen for å få etablert et Hamsunsenter i Hamarøy. Denne kampen varte i mange år, den involverte mange stridende parter og var flere ganger i ferd med å dø ut. Hamsun-Selskapets standpunkt i denne diskusjonen var en konsekvent støtte til vedtak fattet av Hamarøy

kommune, til dels i strid med utspill og ønsker fra Nordland fylke. Hovedæren for at et skakkjørt prosjekt faktisk ble rodd i land, skal utvilsomt tilkjennes Alf Einar Øien fra Narvik. Et godt stykke ut i prosessen ble han engasjert som prosjektleder, visstnok den femte i rekka, og med stor energi fant han veier ut av alle flokene som hadde oppstått. Derved ble enden på visa at senteret kunne innvies 4. august 2009.

Litteraturseminarene under Hamsun-dagene på Hamarøy skulle i utgangspunktet ha et populært og folkelig preg, men det viste seg at enkelte av foredragsholderne kanskje la lista litt for høyt. Det ville derfor være rimelig å arrangere en konferanse med et sterkere forskningspreg, for et publikum som selv var forskere. Dessuten: Universitetet i Tromsø sto faglig ansvarlig for seminarene på Hamarøy, men det var det ikke alle som visste, og det oppsto et ønske om å gjøre Universitetets rolle i det nordnorske Hamsun-samarbeidet mer synlig. Til sammen førte dette til at den første internasjonale Hamsun-konferansen ved Universitetet i Tromsø ble arrangert i 1995, med over 100 deltakere og med hovedfagsstudentene på nordisk som hjelpemannskaper og kaffekokere, og servitører ved måltidene.

Denne første konferansen viste tydelig at det var behov for et forum der Hamsun-forskere, ikke minst utenlandske Hamsun-forskere, kunne møtes og bli orientert om hva deres kolleger arbeidet med. Ikke minst gjennom seminarene på Hamarøy hadde vi på nordisk i Tromsø bygget opp et stort internasjonalt kontaktnett, og iblant fikk vi anledning til å besøke de ulike lærestedene som gjesteforelesere. På den måten bygget vi opp varige kontakter med kolleger i Russland, i USA, i Tyskland, i Tsjekkia, i Frankrike, i Romania, i Bulgaria, i Skottland, i Norden, og ikke minst med våre norske kolleger.

Et sentralt punkt i samarbeidet mellom Hamsun-Selskapet og nordiskseksjonen i Tromsø var arbeidet med en skriftserie der målet var å publisere alle foredragene som ble holdt både i Tromsø og på Hamarøy. Det redaksjonelle arbeidet ble gjort i Tromsø. Hamsun-Selskapets skriftserie teller nå 30 utgivelser. Kvaliteten på de ulike foredragene kan nok variere, men de omtrent 300 foredragene som til nå er utgitt i denne skriftserien, gir i alle fall et bredt bilde av den Hamsun-aktiviteten som har funnet sted i Europa de siste 40 åra.

Arbeidet med å skape gode arenaer og gode møteplasser for Hamsun-forskere og Hamsun-interesserte, har vært en stor jobb for de involverte litteraturforskerne ved Universitetet i Tromsø. Arbeidet har medført skarpe meningsutvekslinger, men det har også gitt mange gleder, det har ryddet opp i mange misforståelser, og først og fremst har det sørget for at norske og utenlandske Hamsun-forskere kunne få møtes ansikt til ansikt og etablere direkte kontakt med hverandre. Derved har Universitetet i Tromsø, sammen med Hamsun-Selskapet, dels på Hamarøy, dels i Tromsø, etter min mening bidratt ganske sterkt til å skape fortsatt interesse for dette urovekkende forfatterskapet..

Det gledelig å se at så mange av våre gamle Hamsun-kolleger har møtt opp også til denne konferansen, noen svært langveis fra - professor Kakhaber Loria fra

Georgia, professor Tom Conner fra USA og professor Chengzhou He fra Kina. Jeg må også nevne professor Martin Humpal fra Praha, en fast gjest under konferansene i Tromsø. Og ikke minst Eleonora Pankratova fra Moskva, æresmedlem i Hamsun-selskapet på grunn av sine mange oversettelser av Hamsun til russisk. Veldig hyggelig å ha dere her, enda en gang!

Det er også veldig hyggelig å ønske velkommen noen nye navn. På konferansen i 1995 møtte vi for første gang professor Sanda Tomescu fra Romania. Siden den gang har vi hatt nær kontakt med den entusiastiske professor Tomescu, vi har ofte mottatt hennes studenter for kortere opphold, og i år er det en ekstra glede å ønske velkommen en av professor Tomescus doktorgrads-stipendiater, Diana Latug, som skal snakke om Hamsun-resepsjonen av Hamsun i Romania.

Vi har i mange år også hatt nær kontakt med et aktivt Hamsun-miljø ved universitetet i Münster. Det er veldig hyggelig at vi på denne konferansen kan ønske velkommen en representant for dette miljøet, stipendiat Julia Langhof, som dere skal få høre snakke om visse aspekter ved det norske Hamsunjubileet i 2009.

Denne blandingen av gamle og nye kontakter lover godt for framtida og for framtidige debatter, hyggelige møter og skarpe meningsbrytninger. Jeg ønsker der alle til lykke med denne 6. internasjonale Hamsun-konferansen i Tromsø! Jeg håper konferansen vil føre til gode debatter, til mye kreativ uro og til mye ny forskningsmessige energi, en energi som Hamsuns forfatterskap stadig fortjener.